

АНДРАГОГИЧЕСКА ПОДГОТОВКА НА СОЦИАЛНИТЕ ПЕДАГОЗИ

Иванка Шивачева

Социален педагог

Социалните педагози се включват в подпомагащите личността професии. Тяхната подготовка отговаря на актуалните обществени потребности от широко профилни специалисти за осигуряване на подкрепа и консултиране на деца и възрастни (индивидуална, в група и в общности) със специфични потребности и в неравностойно положение (криминално проявени, с асоциално и антисоциално поведение, стари хора, хора с различна етническа принадлежност и пр.) при решаване на специфични социални, етични, психологически, юридически, етнически, организационно-управленски и медико-хигиенни проблеми при превенция, непосредствено подпомагане, обгрижване, рехабилитация, социализация и ресоциализация на формираните контингенти.

Очаквания и възможности за реализация по специалността

Според квалификационната си характеристика [1 и др.], специалистът, получил ОКС "бакалавър" по "Социална педагогика", придобива право да работи в системата на социалните институции (държавни, общински, с нестопанска цел) като:

- социален педагог в специализираните институции за работа с деца в неравностойно положение - в социално-

ANDRAGOGIC TRAINING OF THE SOCIAL PEDAGOGUES

Ivanka Shivacheva

Social educationalist

The social educationalists are from the professions which support the personality. Their preparation meets of the current social needs for wide-profile specialists to provide support and counseling for children and adults (in individual, group and community) with special needs and disadvantaged people (criminals with asocial and antisocial behavior, old people of different ethnicity, etc.) in solving specific social, psychological, ethical, legal, ethnic, medical hygiene and organization and management problems in the prevention, immediate assistance, rehabilitation, care, socialization and resocialization of the formed contingents.

Expectations and opportunities realization in the specialty

According the qualifying characteristic [1 etc.] the specialist, received the degree "Bachelor" in "Social pedagogy", acquires the right to work in the system of social institutions (state, municipal, non-profit) as:

- social educationalist in the specialized institutions to work with disadvantaged children - social-pedagogic centers, socio-educational boarding schools, educative boarding schools, homes

педагогически центрове, социално-педагогически интернати, възпитателни учебни интернати, домове за деца в социален, педагогически и медицински риск;

- социален педагог в приюти или други типове институции за деца и възрастни;
- социален педагог /педагогически съветник/ в общообразователно училище;
- възпитател в домове за деца от предучилищна възраст;
- социален педагог в социални домове за стари хора, домове за възрастни с психофизични нарушения и др.;
- социален педагог в специализираните институции за превенция и работа с деца с асоциално поведение - в детски педагогически стаи към полицията, инспектор в ДВНМН, специалист към общинските КБПМН, оперативен работник по детска престъпност, началник отряд в местата за лишаване от свобода за непълнолетни и пълнолетни;
- социален работник - консултант в общинските или областни служби за социално подпомагане, в Бюрата по труда, в домашен социален патронаж;
- експерт (сътрудник) и консултант към Агенцията за закрила на правата на детето и неправителствени организации (дружества, фондации и сдружения);
- социален асистент на инвалиди и др.

Тези конкретни **очаквания** за професионална реализация като социални педагози вероятно са били и основанията на част от първите ми студенти в курсовете по Андрагогия да изявят съмнение в съвместимостта на дисциплината с изучаваната специалност. Трудно откриваха връзка и поле за изява на подобна квалификация. Необходими бяха търсения и усилия за мотивиране. С всеки следващ курс студентите с все по-голяма лекота осмисляха необходимостта на

for children in social, educational and medical risk;

- social pedagogue in shelters or other types of institutions for children and adults;
- social pedagogue /Pedagogical Adviser/ at general education school;
- educator at homes for preschool children;
- social pedagogue in social care homes for old people, homes for adults with psycho-physical disorders and others;
- social pedagogue in specialized institutions for prevention and work with children with antisocial behavior - in children's Pedagogic to the police, inspector, specialist at the municipal committee, operative worker by child crime, chief of detachment in places of imprisonment for juveniles and adults;
- social worker - consultant in municipal or provincial community support services, in labor offices, in home social patronage;
- Expert (associate) and consultant at the Agency for the Protection of the Rights of the Child and non-governmental organizations (companies, foundations and associations);
- Social assistant of disabled people and others.

These **expectations** for professional realization such as social pedagogues were probably the reasons some of my first students in the Andragogy's courses to express doubt in the compatibility the discipline with studied specialty. They found hard connection and space for expression of a similar qualification. There was a need of

андрагогическата си подготовка. Удовлетворяваща е увереността и категоричността, с която последният курс студенти от специалност Социална педагогика обсъждаха актуалността и основателността на включването на Андрагогията в курса на подготовката си. Може да се предполага, че констатираното развитие се основава на силен професионален интерес и мотивация, широка и задълбочена базова подготовка по специалността, ефективност на практическата подготовка, както и разширяване на възможностите за професионална реализация по специалността.

Цел на обучението по Андрагогия за специалност Социална педагогика

Целите на обучението по Андрагогия за специалност Социална педагогика са: формиране на знания за науката Андрагогия – нейния статут, мястото ѝ и връзките сред хуманитарните, социални и педагогически науки; формиране на знания за съвременните измерения на обучението и образованието на възрастните в контекста на учене през целия живот, националните, европейски и глобални ценности и условия през 21 век; разширяване и обогатяване подготовката на бъдещите специалисти със знания и умения за различаване и използване на различни структури, концепции, модели и системи, приложими в образованието на възрастни; формиране на знания и умения у студентите за организиране, провеждане и оценяване на курсове и форми на обучение и образование на възрастни при реализацията си в рамките на професията Социален педагог.

Възможности за приложение на андрагогическата подготовка в професионалната дейност на социалния педагог. В началото на курса по

searches and efforts to motivate. The students were rationalizing with ever greater ease the need of their Andragogic's preparation with each next course. The confidence and the explicitness, with which students majoring in Social Education were discussing the relevance and validity of the inclusion of Andragogy in the course of their preparation last years, are satisfying. It may suggest that the ascertained development is based on strong professional interest and motivation, broad and a thorough basic training in specialty, effectiveness of practical training, and expand the opportunities for professional realization in specialty.

Goal of training in Andragogy for specialty Social Education. The goal of training in Andragogy for specialty Social Education are: formation of knowledge about science Andragogy - its status, place and relationships among humanitarian, social and pedagogical sciences; formation of knowledge about contemporary dimension to learning and adult education in the context of lifelong learning, the national, European and global values and conditions in the 21st century; to expand and enrich the preparation of future specialists with knowledge and skills for distinguishing and using different structures, concepts, models and systems applicable in adult education; forming the knowledge and skills of students to organize, conduct and evaluation of courses and training forms and adult education in their realization within the profession of Social pedagogue.

Application possibilities of the andragogical training in the profes-

Андрогогия студентите с лекота извеждат широките възможности за реализиране на андрагогическата си подготовка в рамките на упражняване на специалността си като социални педагози при организиране и провеждане на обучение на различни категории възрастни:

- родители и учители на деца с проблеми в поведението и/или при наличие на специфични здравословни проблеми;
- представители на малцинствата;
- безработни;
- лишени от свобода;
- рискови групи;
- стари хора и др.

Студентите откриват тези възможности за включване в организиране и провеждане на обучения на възрастни при реализирането си като социални педагози в различни социални институции като:

- педагогически съветници в училище;
- социални педагози в дневни центрове;
- социални педагози в социални домове за стари хора;
- служители в Детска педагогическа стая;
- социален работник в Дирекция Социално подпомагане и Бюро по труда;
- служители в Агенцията за закрила на правата на детето;
- експерти и консултанти в общински и областни Комисии;
- експерти и консултанти в Неправителствени организации и др.

Организация на обучението

Теоретичната подготовка (в рамките на лекции и семинарни упражнения) по дисциплината "Андрогогия", включена в учебния план на специалност Социална педагогика, ориентира студентите в специфичните проблеми на образованието и обучението на възрастни. Учебната програма обхваща няколко тематични кръга - Андрогогията като наука и практика, Образованието на възрастните като

sional activity of the social pedagogue. At the beginning of the course at the Andragogy students easily displayed the broad opportunities for realization of their Andragogic training in the exercise of their specialty as social pedagogues in the organization and training of various categories of adult.

- Parents and teachers of children with behavioural problems and / or with specific health problems;
- minority representatives;
- unemployed people;
- incarcerated;
- groups at risk;
- old people and others.

Students discover these opportunities for participation in organizing and conducting training for adults in their realization as social pedagogues in different social institutions such as:

- pedagogical advisors at school;
- Social pedagogues in day care centers;
- social pedagogues in social care homes for old people;
- employees in Child pedagogic room;
- social worker in the Social Assistance Department and Labour Bureau;
- employees in the Agency for protection of children's rights;
- experts and consultants in the municipal and district committees;
- experts and consultants in NGOs and others.

Organization of training

Theoretical training (within the lectures and seminars) the course "Andragogy" included in the curriculum of Social pedagogy, orientates students in the specific problems of

непрекъснат процес, Възрастните като специфични обучаеми, Андрагогически цикъл и процес, Принципи, методи, форми, технологии на обучение на възрастни. Обемът от проблеми е база и предпоставка за плавен трансфер на теоретичното познание по дисциплината към *практико-приложната подготовка* за обучение на възрастни в рамките на потребностите на професията Социален педагог. В курса по Андрагогия се провокира и стимулира студентската *активност* при анализ на учебното съдържание, дискутиране по поставени проблеми, изразяване на собствени позиции, критика на позициите на разглежданите автори, презентират подготвените материали. Централно място в обучението по Андрагогия за специалност Социална педагогика заема дейностният подход. В хода на курса студентите индивидуално разработват, представят и защитават пред колегите си проекти за планиране и организация на обученията на:

- бъдещи родители с *цел* придобиване на знания за правилно отглеждане на децата и превенция на изоставяне на деца;
- осиновители с *цел* оказване на помощ и подкрепа на кандидат-осиновителите и осиновителите за развитие на техните родителски умения и компетенции;
- приемни родители (код 762060 от Списъка на професиите за професионално образование и обучение) [2] с *цел* подготовка за отглеждането и възпитанието на детето;
- разведени родители с *цел* да ги подготви да общуват с децата след развода, за да ги запазят от емоционални травми и манипулации;
- родители на деца от малцинствата с *цел* създаване на атмосфера на толерантност, уважение и недискриминация между ученици, родители и учители; повишаване

education and training for adults. The curriculum covers several thematic sets - Andragogy as science and practice, the Adult education as a continuous process, the adults as specific learners, Andragogic cycle and process, principles, methods, forms, technologies adult education. The volume of problems is base and prerequisite for a smooth transfer of theoretical knowledge on the discipline to *practical and applied preparation* for adult education to the needs of the profession of Social pedagogue. In the course Andragogy is provoked and is stimulated student activity in the analysis of the educational content, discussion on the raised problems, expressing own positions, criticism of the positions of the at issue authors, presented of the prepared materials. Central to the training at Andragogy for specialty Social Education takes the active approach. During the course, students individually develop, submit and defend front the colleagues his project for planning and organization of training to:

- expectant parents to acquire knowledge of properly raising children and the prevention of child abandonment;
- adoptive parents with the aim provide assistance and support of prospective adopters and adoptive parents to develop their parenting skills and competencies;
- foster parents (code 762060 in the List of professions for vocational education and training) [2] to prepare for the upbringing and education of the child;
- divorced parents to prepare them to communicate with their children after divorce, to protect them from

мотивацията за посещаване на училище и превенция на отпадането на децата от малцинствата от училище;

- родители за:
 - здравословно хранене на детето;
 - трениране на успешни родители в междуличностни комуникационни умения и умения за разрешаване на конфликти, включващи техниките Активно слушане, Аз-послание и др.;
 - превенция на агресивно поведение на децата им;
 - превенция на наркозависимостта на децата;
 - запознаване и откриване на симптоми за умствена изостаналост на децата;
 - превенция на изоставянето на деца;
- родители на деца с:
 - обучителни трудности;
 - девиантно, агресивно и асоциално поведение с *цел* запознаване агресията и помощ за борбата с нея на родители на деца с налични вече проблеми – причини, подтикнали детето им към противообществени прояви, откриват ли такива причини в себе си, начини за справяне с проблемното си дете;
 - специални образователни потребности (умствена изостаналост, дислексия и езикови дефицити, аутизъм, синдром на Турет, шизофрения, болестта на Даун) с *цел* подготовка и подкрепа на родителите при отглеждането, грижата и пълноценното израстване на децата им; запознаване със симптомите, ранно диагностициране и консултиране; усвояване на различни форми и техники на работа с деца със СОП; подпомагане социалната им интеграция;
 - наркотична зависимост с *цел* родителите да се запознаят с

emotional traumas and manipulations;

- parents of minority children in order to create an atmosphere of tolerance, respect and non-discrimination between pupils, parents and teachers; increase motivation for school attendance and dropout prevention of the minority children from school;
- parents for:
 - healthy nutrition of child;
 - training of successful Parents in interpersonal communication skills and skills for conflict resolution, including techniques active listening, I-message, etc.;
 - prevention of aggressive behaviour of their children;
 - prevention of drug addiction of children;
 - introduction and detection of symptoms of mental retardation in children;
 - prevention of child abandonment;
- parents of children with:
 - learning difficulties;
 - deviant, aggressive and asocial behaviour aiming at familiarization with the aggression and help to combating it of parents of children with already existing problems - reasons which prompted their child to asocial behaviour; whether they see any such reasons in themselves, ways of dealing with their problematic child;
 - special educational needs (mental retardation, dyslexia and language deficits, autism, Tourette's syndrome, schizophrenia, Down's syndrome) with purpose the preparation and support of parents in the breeding, care and full development of their children;

- видовете наркотици, влиянието им върху психиката и здравословното състояние на детето след употребата; с начините да предпазят децата си; да разпознават употребата на наркотични вещества; да умеят да разговарят по тази тема без да създават напрежение и дистанция в отношенията си; пътища да ги подпомагат в борбата с наркотиците в хода на терапията;
- фобии с цел подготовка на родителите да разпознават страховете на децата си, консултиране и подкрепа за преодоляване на различни видове фобии и др.

- familiarization with the symptoms, early diagnosis and counselling; utilization of various forms and techniques of working with children with SEN; support social integration;
- drug addiction, the purpose is parents to learn about the types of drugs, their effects on the psyche and health of the child after use; with the ways to protect their children; to recognize the drug use; to be able to talk about this subject without creating tension and distance in their relationship; ways to assist them in the fight against drugs in the course of therapy;
 - phobias, to prepare parents to recognize fears of their children, advice and support to overcome various phobias and etc.

Обучение на родители на деца със специално образователни потребности

Всяко дете има нужда от родител, на когото да подари най- слънчевата усмивка на света...

- учители на деца с:
 - девиантно, агресивно и асоциално поведение с цел повишаване на:
 - компетенциите за причините за проявите на агресивно поведение; моделите на поведение на децата, водещи до агресивни прояви; принципи и насоки за работа с агресивни деца;
 - уменията за прилагане на модели на поведение на педагога спрямо
- teachers of children with:
 - deviant, aggressive and asocial behaviour with purpose to raise:
 - the competences for the reasons for violent behaviour; the behavioural patterns of the children, leading to aggressive behaviour; principles and guidelines for working with aggressive children;
 - the skills for applying

тези прояви; ограничаване на негативните форми на агресия в училищна възраст;

- с обучителни трудности; специални образователни потребности - умствена изостаналост, езикови дефицити, аутизъм и др.;

- възрастни за придобиване на професия Социален асистент (код 762040 от Списъка на професиите за професионално образование и обучение) [2];
- безработни възрастни за формиране на ключови компетентности;
- възрастни от малцинствата с цел социалната им интеграция;
- възрастни в местата за лишаване от свобода с цел тяхната ресоциализация;
- рехабилитация на наркозависими с цел помощ за успешно дългосрочно възстановяване, поощряване на тяхното развитие и интеграция в обществото;
- обучения на стари хора в домове за стари хора и/или в дневни центрове с цел преодоляване на конфликти, социализация и др.;
- обучения на възрастни жени и родители с цел превенция на семейно насилие;
- обучения на възрастни с цел превенция на трафика на хора и др.

Студентите имат свободата да избират тематика на обучението в зависимост от

behavioural models of the pedagogue to these events; limiting the negative forms of aggression at school age;

- with learning difficulties; special educational needs - mental retardation, language deficits, autism, etc.;

Обучение на учители за работа с деца с умствена изостаналост

- adults for acquisition of profession Social assistant (code 762040 from the List of professions for vocational education and training) [2];
- unemployed adults for the formation of key competencies;
- adults from the minorities with purpose their social integration;
- adults in the places of imprisonment with the aim their re-socialization;
- rehabilitation of drug abusers for support successful long-term recovery, promoting their development and integration into society;
- training of old people in nursing homes and/or day care centres in order to overcome conflicts, socialization and etc.;
- training of adult women and parents for prevent the family violence;
- adult Education for the prevention of the human trafficking and etc.

Students have the freedom to choose the theme of the training depending on their own interests,

собствените си интереси, предпочитания и самооценка за компетентност. Основно изискване при избора на проблематика е съответствието с изучаваната специалност Социална педагогика и нейната квалификационна характеристика. Окончателното ѝ формулиране е съвместно с преподавателя. За подготовката на проекта студентите разполагат с необходимото им време. Едно от най-честите затруднения при разработването на проектите, които срещат студентите, е осмислянето на задачата - разработване на *организацията* на курс за обучение на възрастни. Първоначално много от тях се насочват към подбор и разработване на учебното съдържание за представянето му под формата на лекционно изложение. Обяснение за тази нагласа е стремежът на студентите да изявят при реализиране на задачата вече формираните компетентности в специалната си подготовка, както и липсата на опит като дизайнери на обучителни курсове. В хода на консултациите се прецизират и отработват компонентите на андрагогическия курс (като практическо приложение на усвояваното учебно съдържание по Андрагогия) съобразно уточнената тема и целта – контингент обучавани, начин за информиране и подбор (или включване) на учащите, реклама, обучаваща институция, хорариум и подтеми, продължителност, удобен за обучаваните график (честота, продължителност, час, дни от седмицата), преподаватели (брой, специалност и степен на образование), методи за обучение, контрол и оценяване, сертифициране и др.

preferences and self assessment for their competences. Basic requirement in choosing on problem is the compliance with the studied specialty Social Pedagogy and its qualification characteristic. Its final formulation is collaborated with the lecturer. The students have the enough time for the preparation of the project. One of the most common difficulties in developing on the projects, which have students, is to understand the task - to develop the *organization* of a training course for adults. Initially, many of them are directed to the selection and development of learning content for presentation in the form of lectures exposure. Explanation of this attitude is the desire of students to express in the realization of the task their, formed already in the training, special competencies and the lack of experience as designers of training courses. In the consultations are précised and worked off the components of the course Andragogic (as practical application of the educational content at Andragogy) accordingly the specified topic and purpose - contingent trainees, way of informing and selection (or inclusion) of learners, advertising, educational institution, workload and sub-topics, duration, convenient for learners schedule (frequency, duration, time, days of the week), lecturers (number, specialty and degree of education), training methods, monitoring and evaluation, certification and others.

Резултати. Подготовката и представянето на проектите за обучение на възрастни от студентите от специалност Социална педагогика съдейства за реалното интегриране на базовата компетентност по специалността, теоретичното обучение по Андрагогия със задълбочено и отговорно потапяне в практическите проблеми в социалната практика, съответстваща на специалността, както и откриването на потребностите и възможностите за обучение на различни категории възрастни (родители, учители, представители на малцинствата, безработни, лишени от свобода, рискови групи, стари хора и др.) в сферата на професионална дейност на социалните педагози. Така организирано обучението по Андрагогия провокира и затвърдява професионалните интереси и търсения на студентите, разширява визията им за бъдещата им професионална реализация. Осигуряват се условия за овладяване на елементите в организирането и провеждането на обучения на възрастни при упражняване на професията Социален педагог. Студентите формират умения за подбор на време, хорариум, честота и продължителност, място, методи и форми, тематика и съдържание на обученията, необходими дидактически материали и МТБ, преподавателски състав и др.

Results. The preparation and the presentation of the projects for adult education by students from speciality Social Pedagogy sub-serves for the real integration of the basic competences in the specialty, the theoretical training on Andragogy with a thorough and responsible immersive in the practical problems in the social practice, corresponding on the specialty, as and the discovery of the needs and opportunities for training of various categories of adults (parents, teachers, representatives of minorities, the unemployed, inmates, risk groups, old people, etc.) in the sphere of professional activity of the social pedagogues. So organized the training on Andragogy provokes and consolidates the professional interests and searches of students, expands their vision for their future career. They are secured conditions for acquiring of the elements in the organization of training of adults in the exercise of the profession of social pedagogue. The students develop skills in selecting the time, workload, frequency and duration, place, methods and forms, themes and content of the training, necessary teaching materials and facilities, lecturers and etc. The group

Груповото обсъждане на проектите позволява формиране на умения за анализ и оценка на формите за обучение на възрастни и др. Постиганата висока успеваемост в края на обучението по Андрагогия е показател за поставяне на основите на готовността на бъдещите социални педагози да отговорят на потребностите на времето – учене през целия живот не само в личното им измерение на професионалисти, но и като обучаващи на представители на различни категории възрастни в сферата на професионална им дейност.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Квалификационна характеристика на специалност Социална педагогика, ШУ “Еп. К.Преславски”. <http://shu.bg/razpisi/studentski-ekomplekt/kvalifikaciya/214.pdf>
2. Списък на професиите за професионално образование и обучение. (2014)
http://www.navet.government.bg/assets/cms/File/vqualification/SPPOO_20-01-2014.pdf
3. Тоцева, Я. (2009) Съдържанието на обучението по андрагогика като важна част от професионалната подготовка на студентите по педагогика.
http://rabotatanatotseva.blogspot.com/2009/09/blog-post_26.html

discussion of the drafts allows formation of skills for analysis and evaluation of the forms of adult education and etc. The achieved high success rate at the end of training on Andragogy is an indicator of laying the foundations for the readiness of future social pedagogues to meet the needs of time - lifelong learning not only in their personal dimension of professionals, but also as trainers of representatives of various categories adults in their sphere of professional activity.

REFERENCES:

1. Qualification Characteristic of specialty Social pedagogy, ShU "Bishop. K. Preslavski". <http://shu.bg/razpisi/studentski-komplekt/kvalifikaciya/214.pdf>
2. List of professions for vocational education and training. (2014)
http://www.navet.government.bg/assets/cms/File/vqualification/SPPOO_20-01-2014.pdf
3. Totseva, Y. (2009) The content of training in andragogics as important parts from the professional training of students on pedagogy.
http://rabotatanatotseva.blogspot.com/2009/09/blog-post_26.html